

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2010 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (eurooppalainen suojelumääräys)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 1 päivänä helmikuuta 2010 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (eurooppalainen suojelumääräys) (U 89/2009 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että lakivaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Katariina Jahkola, oikeusministeriö
- osastonjohtaja, käräjätuomari Jaana Helander, Helsingin käräjäoikeus
- ylitarkastaja Tuuli Eerolainen, Valtakunnan-syyttäjänvirasto
- asianajaja Markku Fredman, Suomen Asianajajaliitto.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi

Direktiiviehdotuksen tarkoituksena on luoda säännökset sen varmistamiseksi, että henkilö voisi yhdessä jäsenvaltiossa annetun eurooppalaisen suojelumääräyksen perusteella saada suojaa myös muuttaessaan toiseen jäsenvaltioon. Eurooppalainen suojelumääräys perustuu kansalliseen päätökseen suojelutoimenpiteestä, joka Suomen järjestelmässä tarkoittaa lähestymiskieltoa. Tarkoituksena on estää tilanteet, joissa suojattava henkilö toisessa jäsenvaltiossa joutuisi uuden rikoksen uhriksi tai joutuisi siellä käynnistämään uuden menettelyn saadakseen suojaa ilman, että määräyksen antaneessa jäsenvaltiossa tehtyä päätöstä otettaisiin huomioon.

Ehdotus liittyy vuonna 2009 hyväksyttyyn Tukholman ohjelmaan, jonka mukaan rikoksen

uhreille tarjottavista suojelutoimenpiteistä olisi päätettävä unioninlaajuisesti.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu myönteisesti direktiiviehdotukseen ja sen tavoitteeseen.

Direktiiviehdotusta koskevissa neuvotteluissa tulisi pyrkiä varmistumaan siitä, että direktiiviehdotus säilyy soveltamisaltaan laaja-alaisena ja kattaa jäsenvaltioiden erilaisissa järjestelmissä määrättävät lähestymiskiellot. Kuten tämänhetkisessä tekstissä onkin, täytäntöönpanovaltion tulisi myös voida soveltaa omaa lainsäädäntöään, kun se päättää sen alueella määrättävistä kielloista tai velvollisuuksista. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että Suomessa määrättäisiin lähestymiskielto, joka perustuisi toisen

jäsenvaltion vastaavaan päätökseen. Täytäntöönpanovaltiota ei siten tulisi velvoittaa tunnustamaan sellaisia suojelutoimenpiteitä, joita sen oma lainsäädäntö ei tunne. Suojattavan henkilön kannalta tärkeää on ennen muuta se, että tieto toisessa jäsenvaltiossa annetusta lähestymiskiellosta saataisiin tarvittaessa nopeasti toimitettua täytäntöönpanovaltion viranomaisille siellä tehtäviä päätöksiä tai suojelutoimenpiteitä varten. Lisäksi neuvotteluissa tulisi pyr-

kiä saamaan käytännössä tehokkaasti toimiva ratkaisu myös niihin tilanteisiin, joissa vaaraa aiheuttava henkilö täytäntöönpanovaltiossa rikkoo hänelle määrättyä lähestymiskielloa. Luontevin ratkaisu olisi se, että toimivalta päättää lähestymiskiellon rikkomisen seurauksista olisi täytäntöönpanovaltiolla, joka tekee oman lainsäädäntönsä mukaiset päätökset sen alueella määrättävistä toimenpiteistä muutoinkin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Direktiiviehdotuksen mukaan eurooppalaisella suojelumääräyksellä tarkoitetaan oikeudellista päätöstä, jonka tarkoituksena on auttaa toista jäsenvaltiota toteuttamaan oman lainsäädäntönsä mukainen suojelutoimenpide henkilön hengen, ruumiillisen ja henkisen koskemattomuuden, taikka vapauden tai sukupuolisen koskemattomuuden turvaamiseksi. Eurooppalainen suojelumääräys annetaan suojattavan henkilön pyynnöstä ja se toimitetaan täytäntöönpanovaltioon eli siihen jäsenvaltioon, johon suojattava henkilö on mennyt tai aikoo mennä. Direktiivissä tarkoitettu suojelutoimenpide tarkoittaa Suomen järjestelmässä lähestymiskielloa.

Selvityksen mukaan jäsenvaltioiden järjestelmät poikkeavat toisistaan muun muassa sen suhteen, minkäluonteisessa menettelyssä lähestymiskiellot määrätään. Osassa jäsenvaltioita lähestymiskiellot määrätään rikosoikeudellisessa menettelyssä ja rikosasian yhteydessä, osassa hallinnollisessa menettelyssä. Joissain jäsenvaltioissa lähestymiskielto annetaan esimerkiksi avioerokäsittelyn yhteydessä. Suomessa lähestymiskielto määrätään useimmiten rikosprosessista erillisenä turvaamistoimenä. Asian käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa säädetään (lähestymiskiellosta annettu laki 898/1998). Edellä todettuun viitaten valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin kannatettavana soveltamisalaltaan laaja-alaista direktiiviä, joka soveltuisi kaikkien jäsenvaltioiden järjestelmiin.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä lähtökohtaa, että täytäntöönpanovaltion tulee voida soveltaa omaa lainsäädäntöään, kun se päättää sen alueella määrättävistä kielloista tai velvollisuuksista. Täytäntöönpanovaltiota ei tulisi velvoittaa tunnustamaan sellaisia suojelutoimenpiteitä, joita sen oma lainsäädäntö ei tunne. Samoin tilanteessa, jossa vaaraa aiheuttava henkilö täytäntöönpanovaltiossa rikkoo hänelle määrättyä lähestymiskielloa, tulisi toimivallan päättää rikkomisen seurauksista olla täytäntöönpanovaltiolla, joka muutoinkin ehdotettujen säännösten mukaan tekisi oman järjestelmänsä mukaisen päätöksen asiassa.

Suomen järjestelmässä poikkeus lähestymiskieltoon voi syntyä esimerkiksi lapsen vanhempien välillä lapsen tapaamisoikeuden yhteydessä. Direktiiviehdotuksessa lähtökohtana on suojelumääräyksen antaneessa valtiossa tehty suojelumääräys poikkeuksineen. Selvityksen mukaan suojelumääräykseen tulisi siten kirjata myös mahdolliset poikkeukset lähestymiskiellosta, kuten lapsen tapaamisoikeus. Direktiiviehdotuksen mukaan täytäntöönpanovaltion tulisi oman lainsäädäntönsä puitteissa tehdä päätös, joka mahdollisimman pitkälti vastaa suojelumääräyksen antaneessa valtiossa tehtyä päätöstä. Säännökset näyttäisivät antavan mahdollisuuden lapsen tapaamisoikeuden huomioimiseen. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, että jatkotyössä kiinnitetään huomiota siihen, että eurooppalaisissa suojelumääräysjärjes-

telmässä voidaan ottaa huomioon mahdollinen lapsen tapaamisoikeuden toteuttaminen.

Direktiivi on valiokunnan mielestä tarpeellinen ja kannatettava. Direktiivillä voidaan parantaa EU:n jäsenvaltioiden välisen yhteistyön mahdollisuuksia esimerkiksi pari- tai perhesuh-teissa ilmenevien väkivaltarikosten sekä vapau-

teen ja rauhaan kohdistuvien rikosten torjumiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyin täsmennyksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 24 päivänä helmikuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Janina Andersson /vihr
vpj. Anna-Maja Henriksson /r
jäs. Esko Ahonen /kesk
Kalle Jokinen /kok
Ilkka Kantola /sd
Sampsa Kataja /kok
Krista Kiuru /sd
Jari Larikka /kok

Sanna Lauslahti /kok
Outi Mäkelä /kok
Raimo Piirainen /sd
Markku Rossi /kesk
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Tero Rönni /sd
Kari Uotila /vas
Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.